

K R O N I K A N A U K O W A

Siedemnaste ogólne zgromadzenie członków Międzynarodowego Ośrodka Badań nad Dawnym Włókiennictwem (CIETA), 22-25 września 1997 r.

Konferencje te odbywają się co dwa lata w Lyonie i innych ośrodkach Europy Zachodniej i Stanów Zjednoczonych. Trzydziestoczoletnia tradycja wymaga przedstawienia najnowszych wyników badań nad różnymi wyrobami włókienniczymi, głównie wzorzystymi tkaninami, haftami i koronkami, wraz z informacjami o zabytkach uzyskanych w badaniach archeologicznych i kolekcjach muzealnych. Wśród członków Stowarzyszenia przeważają muzealiści, nie brak jednak innych specjalistów, zwłaszcza technologów. Tym razem na zgromadzenie przybyło 148 członków z Wielkiej Brytanii, Stanów Zjednoczonych, Niemiec, Włoch, Francji, Belgii, Holandii, Szwajcarii, Szwecji, Danii i Japonii. Inne kraje, jak Irlandia, Islandia, Izrael, Norwegia, Południowa Afryka, Polska i Rosja, reprezentowali pojedynczy specjaliści. Najliczniejsze były grupy z Francji, Wielkiej Brytanii i Stanów Zjednoczonych, tam bowiem prowadzi się najwięcej badań szczegółowych.

Podstawowa tematyka konferencji dotyczyła wyrobów włókienniczych wyrabianych lub używanych w Wielkiej Brytanii. Produkcja wyspiarska dopiero w okresie późnego średniowiecza zaczęła odgrywać ważną rolę w Europie. Pozbawione bazy surowcowej jedwabnictwo rozwinęło się dopiero w XVII w. Jednakże wysoka cena wzorzystych tkanin jedwabnych spowodowała już w średniowieczu ogromny rozwój hafciarstwa, także figuralnego. Dlatego pierwsza sesja dotyczyła zabytków *Opus Anglicanum* z różnych krajów europejskich. Otworzył ją referat Elsy E. Gudjonsson z Islandii, która ukazała znaczenie zasłon ściennych zdobionych haftowanymi przedstawieniami figuralnymi. Przykładem takich wyrobów jest słynna opona z Bayeux wykonana w południowej Anglii w latach 1066-1082. Takie zasłony wyrabiano w Islandii już w XIII w. Inne referaty przedstawiły szczegółowe analizy techniczne i artystyczne wytworów *Opus Anglicanum* w postaci płaszcza cesarskiego Ottona IV z końca XII w., przechowywanego w Brunzswiku, strojów z XIII-XIV w. z Londynu, liturgicznych ubiorów haftowanych z Hiszpanii, Szwecji i Stanów Zjednoczonych pochodzących z XIII-XV w. Był to okres rozkwitu angielskiego malarstwa igłą.

Następna sesja dotyczyła wczesnych jedwabi wzorzystych powiązanych z Anglią miejscem przechowywania lub proveniencją. Anna Jeroussalimska z Petersburga zakwestionowała datowanie i pochodzenie z Azji Centralnej jedwabnego woreczka z katedry w Canterbury. Omawiano także zabytki z Azji z VII-IX w. i rolę bizantyjskich tkanin jedwabnych w Anglii. Do tej tematyki zaliczono także zachowane tekstylia z grobu Eleonory Plantagenet, córki Henryka II a żony Alfonsa XVIII kastylijskiego, przechowywane w Burgos.

Trudności w uporządkowaniu konferencji pod względem tematycznym pokazuje także następna sesja, dotycząca tekstyliów dworskich. Podano tam informacje o źródłach pisanych dotyczących dworu perskiego z XV-XVI w., papieskiego z XIV-XV w., czterech kolekcji angielskich z czasów panowania dynastii Tudorów i wreszcie dworu japońskiego z XVIII i XIX w. Wyliczenie to uwidatnia trudności, jakie miała Santana Levey układając pod względem tematycznym poszczególne sesje z nadesłanych referatów. W rezultacie na ogólną liczbę 42 wystąpień - 17 dotyczyło haftów i jedwabi wzorzystych, mniej lub bardziej powiązanych z włókiennictwem angielskim. Dalsze siedem referatów dotyczyło bardziej jednolitej tematyki handlu międzynarodowego, wzajemnych wpływów i konfliktów. Chodziło tu głównie o importy flandryjskich tapiserii, holenderskich tkanin jedwabnych, wpływów francuskich i włoskich

w angielskiej nowożytnej produkcji jedwabniczej. Natomiast wpływy angielskie zaznaczały się w ornamentyce wczesnych tkanin amerykańskich. Referat Christine Aribaud z Tuluzy przedstawił przepisy importowe z 1787 r. dotyczące sukienictwa brytyjskiego.

Tematyka dwóch ostatnich sesji zaprezentowała nowe ustalenia w zakresie różnych technik włókienniczych. W tak pojemnym ujęciu znalazło się 18 referatów informujących o nowych odkryciach. Cztery pierwsze przyniosły opisy wzorników haftów angielskich i szkockich, trzy następne – opisy haftów z XIX w. przechowywanych w Holandii, Szwajcarii i Florencji a powiązanych z produkcją angielską. Dalsze wystąpienia nie podlegały już ograniczeniom nakazującym powiązanie z włókiennictwem brytyjskim. Hero Granger-Taylor z Londynu zbadała roślinne włókna pochodzące z Lahun ze środkowego Egiptu z ok. 1900 r. p.n.e. przechowywane w Petrie Museum w University College w Londynie. Ustalenia jej pozwalają na lepsze zrozumienie obróbki lnu egipskiego. Dominique Cardon z Francji przedstawiła zespół zabytków włókienniczych z rzymskiej fortecy położonej na pustyni pomiędzy Morzem Czerwonym a Nilem. Maximianon Al Zerga był ważnym ośrodkiem handlowym w I–II w. n.e. Znalazły się tam tkaniny, dzianiny i filce produkowane w Egipcie i na Bliskim Wschodzie. Alisa Baginski z Izraela zajęła się krajkami z krosienek tabliczkowych odkrytymi w Cezarei, pochodzącymi z okresu wypraw krzyżowych a wykonanymi w Anglii lub Niemczech. Wreszcie Frances Pritchard z Londynu omówiła nowe odkrycia tkanin czesankowych z XIV–XVII w. produkowanych w Anglii.

Ostatni zespół referatów dotyczył koronek, chustek z nadrukami wyrażającymi szkockie odczucia polityczne z 1830 r., technik tkanin łączonych z paciorkami, wprowadzenia krosien zakardowskich w Japonii i ubiorów tubylców w Quito w Ekwadorze, noszonych w okresie kolonizacji hiszpańskiej.

Referaty były wygłaszane prawie bez dyskusji, brak było także podsumowań. Byłyby one zapewne zbyt trudne przy tak znacznym rozproszeniu tematycznym. Największym zainteresowaniem cieszyły się informacje o nowych odkryciach archeologicznych i archiwalnych. Bardziej znane zabytki z okresu średniowiecza były już wielokrotnie opisywane i tylko szczegółowe analizy technologiczne mogą przynieść nowe ustalenia. Niewątpliwy pożytek z kolejnych spotkań na tak licznych konferencjach międzynarodowych wynika z dyskusji w gronie specjalistów, nie zawsze rejestrowanych na oficjalnych obradach i w przeglądzie ostatnich wydawnictw.

Czwarty dzień konferencji poświęcony był fakultatywnym wycieczkom. Zwiedziłam „angielski Wersal” – prywatny pałac Boughton House w hrabstwie Northampton, gdzie w klasztorze z XV w., przebudowanym w 1528 r. przez rodzinę Montagu, znajduje się jeden z najsławniejszych zbiorów tapiserii.

Irena Turnau
(Warszawa)